

УДК 373.5.064.1

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-1\(7\)-480-491](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-1(7)-480-491)

Каплінський Василь Васильович доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вулиця Острозького, 32, Вінниця, Вінницька область, 21000, <https://orcid.org/0000-0003-0829-1079>

Дамзін Олександр Вікторович аспірант кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вулиця Острозького, 32, Вінниця, Вінницька область, 21000

**ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНІ КОМПОНЕНТИ
ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ
ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ
ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЇХ НАБУТТЯ
(кін. ХХ – поч. ХХІ ст.)**

Анотація. В статті прослідковується історична послідовність формування загальнопедагогічних компонентів, що є складовими особистісно-професійного становлення фахівців з фізичного виховання, та формування відповідального ставлення до їх набуття в кінці ХХ на початку ХХІ ст. Йдеться про педагогічну майстерність, яка на початку ХХІ століття набула статусу базової складової і провідного критерію успішного становлення професіоналізму педагога. Розкривається місце і роль її базових елементів у особистісно-професійному становленні педагога: 1) гуманістичної спрямованості, 2) професійної компетентності як фундаменту педагогічної майстерності, 3) педагогічних здібностей, 4) педагогічної техніки. Особливо увага акцентується на професійній компетентності вчителя з її гностичними, проектувальними, конструктивними, моделювальними, технологічними, комунікативними, організаторськими знаннями, вміннями та навичками, які забезпечують високу якість педагогічної діяльності. Розкривається сутність інших важливих складових особистісно-професійного становлення фахівця з фізичного виховання: особистісно-професійного зростання, основою якого є моральне самовдосконалення на етичних та естетичних засадах; особистісної зрілості як результату і як активного динамічного

процесу; загальної педагогічної культури, важливою частиною якої є фізична культура; особистісної і професійної позиції, ядром якої є система емоційно-оцінних ставлень до свого професійного призначення, а також відповідального ставлення до процесу і результатів власного самовдосконалення; самоактуалізації вчителя, синонімами якої є самореалізація, самоздійснення, самовизначення; досвіду творчої діяльності, що є головним показником успішності особистісно-професійного становлення.

Наголошується, що на сучасному етапі розвитку суспільства освіта продовжує зазнавати глибоких змін, котрі спрямовані на вироблення нових освітніх підходів, технологій, методів отримання знань, що визначає нові тенденції в особистісно-професійному становленні майбутнього фахівця з фізичного виховання, а філософське обґрунтування проблеми професійного становлення майбутнього вчителя науковці пов'язують із ідеями ментального «проєкту» Європи, де вказується на необхідність побудови нової концепції становлення особистості на основі її усвідомленого зв'язку з попередніми концепціями освіти.

Ключові слова: Особистісно-професійне становлення, майбутній фахівець з фізичного виховання, історичний аналіз, складові особистісно-професійного становлення, професійна відповідальність, педагогічна майстерність, професійна компетентність.

Kaplinskyi Vasyl Vasyliovich Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Pedagogy, Vocational Education and Management of Educational Institutions, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University, Ostrozkogo Street, 32, Vinnytsia, Vinnytsia Region, 21000, <https://orcid.org/0000-0003-0829-1079>

Damsin Alexander Viktorovich Postgraduate student of the Department of Pedagogy, Vocational Education and Management of Educational Institutions, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University. Ostrozkogo Street, 32, Vinnytsia, Vinnytsia Region, 21000

**GENERAL PEDAGOGICAL COMPONENTS OF THE
PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF
PHYSICAL EDUCATION SPECIALISTS AND THE
FORMATION OF RESPONSIBLE ATTITUDES TOWARDS
THEIR ACQUISITION (late 20th - early 21st centuries)**

Abstract. The article traces the historical sequence of the formation of general pedagogical components, which are components of the personal and

professional formation of physical education specialists, and the formation of a responsible attitude towards their acquisition in the late 20th and early 21st centuries. We are talking about pedagogical skill, which at the beginning of the 21st century acquired the status of a basic component and a leading criterion for the successful formation of a teacher's professionalism. The place and role of its basic elements in the personal and professional development of a teacher are revealed: 1) humanistic orientation, 2) professional competence as the foundation of pedagogical mastery, 3) pedagogical abilities, 4) pedagogical techniques. Special attention is focused on the professional competence of the teacher with its gnostic, projective, constructive, modeling, technological, communicative, organizational knowledge, abilities and skills that ensure high quality of pedagogical activity. The essence of other important components of the personal and professional formation of a specialist in physical education is revealed: personal and professional growth, the basis of which is moral self-improvement on ethical and aesthetic grounds; personal maturity as a result and as an active dynamic process; general pedagogical culture, an important part of which is physical culture; personal and professional position, the core of which is a system of emotional and evaluative attitudes towards one's professional assignment, as well as a responsible attitude to the process and results of one's own self-improvement; self-actualization of the teacher, the synonyms of which are self-realization, self-determination; experience of creative activity, which is the main indicator of the success of personal and professional development.

It is emphasized that at the current stage of the development of society, education continues to undergo deep changes, which are aimed at the development of new educational approaches, technologies, methods of obtaining knowledge, which determines new trends in the personal and professional formation of the future specialist in physical education, and the philosophical justification of the problem of the professional formation of the future scientists associate the teacher with the ideas of the mental "project" of Europe, which indicates the need to build a new concept of personality formation based on its perceived connection with the previous concepts of education.

Keywords: Personal and professional development, future specialist in physical education, historical analysis, components of personal and professional development, pedagogical skill, professional competence.

Постановка проблеми. Перехід до інтенсивних форм навчання, пошук внутрішніх ресурсів підвищення якості підготовки фахівців –

основні риси, що відображають тенденції розвитку вітчизняної освіти і є одним із стратегічних завдань освітньої політики України на сучасному етапі її розвитку, в тому числі і в галузі фізичної культури і спорту. Останнє для нас має особливе значення, оскільки зміст статті стосується історичних аспектів формування загальнопедагогічних компонентів особистісно-професійного становлення фахівців з фізичного виховання та розвитку відповідального ставлення до їх набуття в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

До кінця ХХ ст. традиційна система підготовки майбутнього вчителя, зокрема вчителя фізичної культури, не відповідала соціальним запитам і зазнавала серйозної критики, особливо на початку ХХІ ст. В кінці ХХ і на поч. ХХІ ст. ця проблема актуалізувалась, особливо в напрямку розвитку *педагогічної майстерності* вчителя як одного з найважливіших компонентів його особистісно-професійного становлення. Пошук шляхів її розвитку став одним із актуальних напрямків психолого-педагогічних досліджень, а увага до цього важливого феномену викладачів закладів вищої освіти та вчителів-практиків свідчила про їх відповідальне ставлення до власного становлення майбутнього педагога як майстра, професіонала і особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам професійного становлення вчителів різних напрямів підготовки присвячено чимало наукових досліджень, зокрема досліджувались теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку (В. Фрицюк), професійне становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін (В. Орлов), майбутніх тренерів-викладачів (Є. Павлюк); майбутніх учителів музики (Ю. Локарева), математики (О. Ковальчук) та ін. Концептуальні положення щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту викладені в державних нормативних документах: Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту»; основних програмних документах галузі фізичного виховання: Законі України «Про фізичну культуру і спорт», Указах Президента України «Про державну підтримку розвитку фізичної культури і спорту в Україні», Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації». Водночас проблема наступності професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, їх особистісно-професійного становлення в ступеневій освіті як у теоретичному, так і в практичному аспектах залишається малодослідженою.

Мета статті полягає в дослідженні історичних аспектів формування загальнопедагогічних компонентів особистісно-професійного становлення фахівців з фізичного виховання та розвитку відповідального ставлення до їх набуття в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці ХХ і на початку ХХІ століття педагогічна майстерність набуває статусу базової складової і провідного критерію успішного становлення професіоналізму педагога, оскільки розумілась як високе мистецтво в певній галузі, вправність у виконанні певного виду діяльності і передбачала високий рівень професійних знань, умінь, навичок та здібностей. Так вона визначалась у педагогічному словнику М. Ярмаченка [3], перекликаючись з загальним визначенням цього поняття у «Педагогічній енциклопедії» як високого мистецтва виховання і навчання, що перебуває у постійному розвитку. Більш глибоке розкриття сутності цієї багатогранної категорії науковці здійснювали через поняття «властивість особистості», «вищий рівень засвоєння професійних умінь», «вищий рівень виконання педагогічної діяльності», «комплекс властивостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності» [2, с. 25]; результат поєднання достатньою мірою розвинених особистісних характеристик і сформованості такої системи знань, умінь і навичок, які в сукупності забезпечують високий рівень успішності професійної діяльності фахівця [4, с. 35].

Особливий акцент у розкритті сутності цього поняття робився на особистісний аспект. Так, провідне місце в педагогічній майстерності особистісним якостям педагога як основному чиннику успішності педагогічної діяльності відводив І. Зязюн. Справжнім професіоналом, на його думку, вважався той педагог, який не тільки досягав високого рівня професіоналізму, а й не менш високого рівня розвитку особистісних якостей, зокрема відповідального ставлення до власної діяльності, спрямованої на професійне становлення. Відтак удосконалення педагогічної майстерності стає головним мірилом відповідального ставлення вчителя до власного професійного зростання.

Всі названі вище аспекти змісту цього поняття, на наш погляд, знайшли своє гармонійне поєднання у розкритті його сутності Т. Матвійчук, здійсненому на основі аналізу наукових джерел і власного досвіду, яка визначає педагогічну майстерність як «інтегративну характеристику високої професійно-педагогічної підготовленості вчителя, внутрішньо зумовлену високорозвиненими

особистісними якостями (інтелектуальною культурою, особистісною зрілістю, індивідуальним педагогічним стилем, самоактуалізацією), які виражаються в педагогічному досвіді, професійній компетентності, оптимальному прогнозуванні та випереджальному передбаченні можливих результатів, творчій діяльності», тобто у високому рівні особистісно-професійного становлення [8, с. 201]. Вона цілком доречно вважає її вищим рівнем педагогічної діяльності, що виявляється у творчості вчителя, постійному вдосконаленні мистецтва навчання, виховання та розвитку людини; системою, яка охоплює всі структурні компоненти педагогічної компетентності, високий рівень прояву яких у теоретичній і практичній діяльності педагога сприяє збагаченню його загальної культури, розвитку гуманістичної спрямованості в його діяльності, вдосконаленню його творчих здібностей [8, с. 205].

Професійно-педагогічні знання, особистісні та професійно значущі якості, педагогічні здібності, педагогічна техніка, методичне мистецтво у проведенні уроків та моделюванні виховних проєктів, майстерність спілкування та майстерність володіння собою – ці взаємопов'язані між собою базові складові педагогічної майстерності, направлені на забезпечення успішності становлення вчителя як професіонала і як особистості, стали в центрі уваги підготовки педагогів, зокрема вчителів фізичного виховання. Особливий акцент робився на педагогічній техніці, пов'язаній з умінням педагога керувати своєю поведінкою, емоціями, настроєм та уміннями впливати на особистість і колектив (організувати контакт, керувати педагогічним спілкуванням, здійснювати навіюючий вплив).

Елементи педагогічної майстерності у найбільш повному вигляді знайшли своє відображення у підручнику за редакцією родоначальника школи педагогічної майстерності І. Зязюна [2, с. 26-29]: 1) гуманістична спрямованість як системотвірний компонент, що виражається в ціннісних орієнтаціях учителя у вигляді гуманістичної стратегії при реалізації цілей педагогічної діяльності та в системі педагогічної взаємодії педагога з учнями; 2) професійна компетентність як фундамент педагогічної майстерності, що додає їй глибини та ґрунтовності; 3) педагогічні здібності, які забезпечують, з одного боку, успішність розвитку майстерності та полегшують, з іншого боку, успішність виконання вчителем професійних функцій (комунікативні та перцептивні здібності, мовні, дидактичні, організаторські, здатність до вольового впливу і логічного переконання; емоційна стійкість (здатність володіти собою); креативність (здатність до творчості); 4) педагогічна техніка, що спирається на знання і здібності та поєднує

всі засоби педагогічної дії і взаємодії для ефективної педагогічної діяльності: уміння керувати собою; уміння взаємодіяти у процесі вирішення педагогічних завдань. Названі елементи розподілялись на особистісні та діяльнісні, а основою професійної майстерності педагога вчений вважав його професійно-педагогічну компетентність [2, с. 27], яка інтегрує теоретичні знання, практичні уміння і важливі для педагога особистісні якості.

Чимало дисертаційних досліджень кінця ХХ – поч. ХХІ ст. спрямовувались на пошук ефективних шляхів і чинників, що впливали на розвиток педагогічної майстерності – важливої складової як професійного, так і особистісного становлення на основі реалізації особистісно-професійного потенціалу майбутнього вчителя, тобто біологічних задатків і можливостей, соціальних властивостей, якостей і здібностей, що сприяють успішності формування професіоналізму.

Виходячи з розуміння сутності педагогічних здібностей, які забезпечують успішність діяльності, можна констатувати, що саме на них робився акцент, оскільки вони є найважливішими передумовами розвитку педагогічної майстерності як складової успішного становлення педагога.

Науковці, досліджуючи структуру педагогічних здібностей, до їх складу включали: здатність робити навчальний матеріал доступним учням; здатність до творчості; спроможність до вольового впливу на учнів; здатність організувати дитячий колектив; змістовність, яскравість, образність і переконливість мовлення; педагогічний такт; здатність пов'язувати навчальний матеріал з життям; спостережливість; педагогічну вимогливість; здатність добирати і композиційно будувати навчально-виховний матеріал відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів; здатність включати учнів у різні види діяльності; здатність налагоджувати конструктивні стосунки з учнями і змінювати їх відповідно до подальшого розвитку дітей.

Аналіз розвитку сучасної системи освіти в Україні доводить, що на початку ХХІ ст., незважаючи на лавину новацій в системі навчання та виховання, галузь фізичного виховання продовжувала піддаватись деякій інерції. Акцент у змісті освіти на державному і регіональному рівнях у закладах загальної середньої та вищої освіти робився на навчальні дисципліни, які переважно спрямовувались на засвоєння предметних знань та розвиток розумової діяльності, навіть перевантажувався такими дисциплінами. Недостатня увага до фізичної культури породжувала зниження рівня фізичного розвитку здобувачів вищої освіти, а відтак і процес їхнього особистісно-професійного становлення.

З активним упровадженням реформ в освіті, які співпали з початком ХХІ ст., відбулись зміни у практичній підготовці майбутніх вчителів фізичної культури, пов'язані з подоланням проблем минулого. Активізувався пошук шляхів включення їх у науково-дослідну діяльність, оволодіння методиками і інноваційними технологіями роботи з обдарованою молоддю, дітьми з особливими потребами, методиками проектування особистості, діагностичними методиками інтелектуального розвитку дітей. Актуалізувалось питання підвищення престижності професії працівників фізичної культури та спорту у навчальних закладах та фінансового вирівнювання оплати праці педагогів загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів. Нагальною стала проблема орієнтації вчителів та педагогічних працівників на якість, а у зв'язку з цим, створення системи дієвих матеріальних, моральних, психологічних стимулів їх творчого зростання. Ще більше посилюється зв'язок спеціальної і загальнопедагогічної підготовки вчителя фізичної культури.

На початку ХХ ст. провідне місце в педагогічних дослідженнях відводиться проблемі розвитку *професійної компетентності* вчителя, зокрема фахівця з фізичного виховання, що визначається вченими як інтегративний багатофакторний стан, котрий характеризується гностичними, проєктувальними, конструктивними, моделювальними, технологічними, комунікативними, організаторськими знаннями, вміннями та навичками, які забезпечують високу якість педагогічної діяльності [8, с. 205].

Синонімом особистісно-професійного становлення майбутнього вчителя стає поняття *«особистісно-професійне зростання»*, основою якого філософи і педагоги вважають моральне самовдосконалення на етичних та естетичних засадах [2]. Засвоєння морально-етичних норм, принципів і правил поведінки, на думку І. Зязюна, стає показником і одночасно результатом професійно-особистісної готовності вчителя до роботи в освіті, оскільки будь-які педагогічні дії мають моральний зміст, що екстраполюється на суб'єктів відносин в системі «Вчитель – учні». Акцентується на важливості морально-етичних норм як базових у становленні майбутнього вчителя фізичної культури.

Особистісно-професійне становлення нероздільно пов'язується, з одного боку, з *особистісною зрілістю* педагога, яка розглядається вченими одночасно як результат і як активний динамічний процес, який супроводжується якісними змінами в структурі особистості, в її ставленні до діяльності, до себе і прагненням реалізувати себе в якості вчителя; з іншого боку, з набуттям теоретичного та емпіричного

професійного досвіду, що являє собою сукупність способів, прийомів і правил розв'язання педагогічних і технологічних завдань, визначає якість виконання функціональних обов'язків і залежить від професійної спрямованості особистості, її соціальних установок, мотивів і потреб.

Одним з важливих критеріїв зрілості педагога науковці цілком справедливо вважають його *загальну педагогічну культуру*, важливою частиною якої є фізична культура, та педагогічне мислення, що відображає готовність і здатність педагога до перетворення теоретичних знань у метод творчої професійної діяльності.

Важливе значення в особистісно-професійному становленні відводиться формуванню *індивідуального стилю* професійної діяльності та *особистісній і професійній позиції*, що на думку психологів і педагогів являє собою цілісне особистісне утворення, ядром якого є система емоційно-оцінних ставлень до свого професійного призначення, до педагогічної діяльності, її цілей, завдань, змісту, організаційних форм і методів, до учнів та взаємодії з ними, а також відповідального ставлення до процесу і результатів власного самовдосконалення.

Результатом особистісно-професійного становлення, як засвідчують дослідження науковців, також є *самоактуалізація* вчителя, синоніми якої – самореалізація, самоздійснення, самовизначення, тобто реалізація потенціалу особистості, її здібностей, максимальний вияв та розвиток своїх особистісних можливостей і втілення їх у реальні результати, духовні і матеріальні продукти діяльності та постійне самовдосконалення.

Оскільки основним компонентом змісту освіти є *досвід творчої діяльності*, він одночасно вважався науковцями головним показником особистісно-професійного становлення, адже творчість проявляє себе в ідеях, методах, технологіях, які сприяють прогресу. Її основні характеристики: творчий пошук, оригінальні способи розв'язання освітніх проблем, нестандартні оптимальні педагогічні рішення, активність, самостійність в ухваленні рішень, відповідальність, інноваційні методики і технології їх реалізації, «фізкультурно-спортивна орієнтація»; кожен з них має свій зміст і компоненти. Важливою особливістю цього компоненту є те, що творчість не формується спонтанно. Вона визначається спрямованістю особистості на творчість, творчою стратегією, змістом і творчими технологіями процесу навчання й виховання у вищій школі, без чого неможливе успішне становлення педагога.

Слід наголосити, що на сучасному етапі розвитку суспільства освіта продовжує зазнавати глибоких змін, котрі спрямовані на вироблення нових освітніх підходів, технологій, методів отримання знань, що визначає нові тенденції її розвитку та філософського обґрунтування: осмислення кризи традиційних форм освіти; осмислення шляхів і способів становлення особистості; концептуальне проектування освітніх систем; виявлення вихідних культурних цінностей освіти і виховання відповідно до вимог, що висуваються перед особистістю в умовах сучасності та сприяють ефективному становленню фахівця [9, с. 5].

Наразі процеси професійного становлення майбутнього вчителя суголосні особливостями освітнього дискурсу, на який впливають культурні фактори сучасної цивілізації, пов'язані зі зростом мобільністю фахівців у глобалізованому світі, з різноманітністю дидактичних підходів, котрі історично склалися в європейській педагогіці, а тому є характерними для європейської, а відтак і вітчизняної освіти. Ідея інноваційної освіти є відповіддю на запит реальності та відображає потребу в підготовці студентів до подальшого професійного становлення [1].

Сьогодні філософське обґрунтування проблеми професійного становлення майбутнього вчителя науковці пов'язують із ідеями ментального «проекту» Європи, де вказується на необхідність побудови нової концепції становлення особистості на основі її усвідомленого зв'язку з попередніми концепціями освіти. Визнання такого зв'язку є передумовою аналізу найсуттєвіших, історично важливих дидактичних теорій, знання та інтерпретація яких можуть вказувати на способи їх застосування в навчальному процесі інтегрованої Європи. У межах цього проекту передбачається розвиток інноваційних технологій, відповідних умовам ХХІ століття у сфері освіти, які спираються на відомі в історії педагогіки ідеї про те, що об'єкт освіти не чаша, яку треба наповнити, а факел, котрий треба запалити. Відповідно визначається методологія, за допомогою якої має досягатися істина в межах освітнього процесу [9, с. 57].

Філософія сучасної освіти пов'язує вирішення завдань професійного становлення майбутнього вчителя в умовах модернізаційних змін з потребою вдосконалення проблеми фахової підготовки та особистісно-професійного саморозвитку студентської молоді на основі новітніх досягнень психології, педагогіки та перспективного педагогічного досвіду [7, с. 23].

Висновки. На основі аналізу наукових джерел, присвячених особистісно-професійному становленню майбутнього вчителя в історичному контексті, було виділено загальнопедагогічні компоненти, що стали провідними напрямками становлення фахівця з фізичного виховання як педагога-професіонала і особистості: педагогічна майстерність, яка на початку XXI століття набула статусу базової складової і провідного критерію успішного становлення професіоналізму педагога; особистісно-професійне зростання, основою якого є моральне самовдосконалення; загальна педагогічна культура, важливою частиною якої є фізична культура; особистісна та професійна позиції; система емоційно-оцінних ставлень до свого професійного призначення, а також відповідального ставлення до процесу і результатів власного самовдосконалення; самоактуалізація вчителя; досвід творчої діяльності, що є головним показником успішності особистісно-професійного становлення.

Література:

1. Гофрон А. Філософські засади сучасних європейських освітніх концепцій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філософ. наук. К., 2005. 32 с.
2. Зязюн І. А. Крамущенко Л. В. Кривонос І. Ф. та ін. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І.А. Зязюна. 3-тє вид., допов. і переробл. К.: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.
3. Педагогічний словник / за ред. М.Д. Ярмаченка. К.: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
4. Помиткін Е. О. Розвиток педагогічної майстерності викладача сучасного професійного ліцею. *Проблеми і напрями розвитку особистісної готовності педагогічних працівників та учнів професійного ліцею до творчої та інноваційної діяльності*: зб. наук.-метод. матер. К.: ІПППО АПН України та УПТО ГУОН КМДА, 2006. С. 35 - 41.
5. Каплінський В. В. Основні структурні компоненти змісту освіти в контексті формування загальнопедагогічної компетентності сучасного педагога. *Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія*. 2016. Вип. 44. С. 49– 55.
6. Каплінський В. В. Професійне становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки: теорія і практика: монографія. Вінниця: «Твори», 2018. 492 с.
7. Литвин Л. І. Професійне становлення молодого вчителя в системі спільної науково-методичної роботи районного відділу освіти і школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2010. 20 с.
8. Матвійчук Т. Психолого-педагогічні аспекти професійної підготовки фахівців у галузі фізичного виховання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2015. Вип.15. С. 201-210.
9. Філософія освіти. Харків: ХНМУ, 2015. 63 с.

10. Kaplinskyi V.V., Lazarenko N.I. Cognitive component of the professional formation of the future teacher in the process of general pedagogical training. *European vector of contemporary psychology, pedagogy and social science: the experience of Ukraine and the republic of Poland*. 2018. P.124 – 142.

Reference:

1. Hofron A. *Filosofski zasady suchasnykh yevropeyskykh osvitynykh kontseptsii: avtoref. dyc. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra filosof. nauk.* [Philosophical foundations of modern European educational concepts] K., 2005. 32 c. [in Ukrainian].

2. Ziazun I. A. Kramushchenko L. V. Kryvonos I. F. ta in. *Pedahohichna maisternist: pidruchnyk / za red. I.A. Ziazuna.* [Pedagogical skill]. 3-tie vyd., dopov. i pererobl. K.: SPD Bohdanova A. M., 2008. 376 s. [in Ukrainian].

3. *Pedahohichni slovnyk / za red. M.D. Yarmachenka.* [Pedagogical dictionary]. K.: Pedahohichna dumka, 2001. 516 s. [in Ukrainian].

4. Pomytkin E. O. *Rozvytok pedahohichnoi maisternosti vykladacha suchasnoho profesiinoho litseiu* [Development of pedagogical skills of a teacher of a modern professional lyceum]. *Problemy i napriamy rozvytku osobystisnoi hotovnosti pedahohichnykh pratsivnykiv ta uchniv profesiinoho litseiu do tvorchoi ta innovatsiinoi diialnosti: zb. nauk.-metod. mater.* K.: IPPPO APN Ukrainy ta UPTO HUON KMDA, 2006. S. 35 - 41. [in Ukrainian].

5. Kaplinskyi V. V. *Osnovni strukturni komponenty zmistu osvity v konteksti formuvannia zahalnopedahohichnoi kompetentnosti suchasnoho pedahoha* [The main structural components of the content of education in the context of the formation of general pedagogical competence of a modern teacher]. *Naukovi zapysky VDPU im. M. Kotsiubynskoho. Ser. Pedahohika i psykhohihiia.* 2016. Vyp. 44. C. 49– 55. [in Ukrainian].

6. Kaplinskyi V. V. *Profesiine stanovlennia maibutnoho vchytelia v protsesi zahalnopedahohichnoi pidhotovky: teoriia i praktyka: monohrafiia* (Professional formation of the future teacher in the process of general pedagogical training: theory and practice: monograph). Vinnytsia: «Tvory», 2018. 492 c. [in Ukrainian].

7. Lytvyn L. I. *Profesiine stanovlennia molodoho vchytelia v systemi spilnoi naukovo-metodychnoi roboty raionnoho viddilu osvity i shkoly: avtoref. dyc. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: 13.00.04.* [Professional development of a young teacher in the system of joint scientific and methodological work of the district department of education and school]. Kirovohrad, 2010. 20 s. [in Ukrainian].

8. Matviichuk T. *Psykhol.-pedahohichni aspekty profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv u haluzi fizychnoho vykhovannia.* [Psychological and pedagogical aspects of professional training of specialists in the field of physical education]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti.* 2015. Vyp.15. S. 201-210. [in Ukrainian].

9. *Filosofii osvity* (Philosophy of education). Kharkiv: KhNMU, 2015. 63 s. [in Ukrainian].

10. Kaplinskyi V.V., Lazarenko N.I. Cognitive component of the professional formation of the future teacher in the process of general pedagogical training. *European vector of contemporary psychology, pedagogy and social science: the experience of Ukraine and the republic of Poland*. 2018. R.124 – 142. [in English].